

Så har ännu ett år passerat i rasande fart. Vår verksamhet 2010 har påverkats mycket av den nya rovdjurspolitiken. Viltskadecenter har haft förmånen att få medverka vid flera utbildningar av ledamöterna i länens nya viltförvaltningsdelegationer och har dessutom genomfört ett stort antal skraddarsydd utbildningar för enskilda län. Flera utbildningar kommer att genomföras under 2011.

Under året har vi på allvar kommit igång med det viktiga arbetet att försöka verifiera och kvantifiera skador av björn på renkalv. Det har varit en lång och arbetsam process att ena alla aktörer inför genomförandet av projektet, men erfarenheterna kan förhoppningsvis på sikt bidra till ett mer rättvist ersättningssystem för björnpredation inom renskötselområdet.

Vi har även påbörjat arbetet med besiktning och värdering av vildsvinskadorna, som ett tidsbegränsat specialuppdrag från Naturvårdsverket. Vildsvinet är en "udda" art i Viltskadecenters verksamhet eftersom det är lång allmän jakttid på det. Skadorna vildsvinen orsakar på jordbruksgrödor liknar emellertid skador från andra arter vi arbetar med, varför vi kan använda oss av kunskaper och resurser som redan finns.

*Vi på Viltskadecenter
önskar alla läsare av
Nyhetsbrevet ett
Gott Nytt År 2011!*

Resa till Mongoliet

Viltskadecenters ambulerande besiktningsman Jens Karlsson har under november varit i Mongoliet för att bland annat hålla en utbildning för mongoliska besiktningsmän för rovdjursangripna tamdjur.

Grimsödoktoranden Örjan Johansson arbetar sedan 2008 i landet med att fånga snöleoparder och förse dem med GPS-sändare. De rovdjur som finns i området (Gobiöknen) är varg, snöleopard och hund. Där finns även lodjur, men de angriper sällan tamdjur. Tamdjuren utgörs framför allt av getter, men de

flesta herdar har även kameler och hästar.

Ett nytt ersättningssystem, som tidigare har provats i Indien, tillämpas sedan förra året även i Mongoliet. Systemet, som har initierats av organisationen Snow Leopard Trust, är egentligen en form av försäkring där deltagande djurägare betalar en premie per djur och år. Den som drabbas av rovdjursangrepp får ersättning från fonden, om djuren bedöms vara dödade av rovdjur. Bedömningen görs av en kommitté bestående av lokala besiktningsmän.

Följ tranorna Alf, Frida och Katta på Viltskadecenters webbplats

Tranan "Alf" efter märkningen.

Under sommaren 2010 märkte Viltskadecenter tre tranor med GPS-sändare. Datat från GPS-sändarna kommer att kunna användas dels till studier av tranornas flyttvägar genom Europa, dels för att analysera deras val av habitat – bland

annat var de väljer att häcka och vilka grödor de föredrar.

Kartorna nedan visar flyttvägen för de tre märkta tranorna Alf, Frida och Katta. De märktes vid Morskogasjön i Bergslagen i juli 2010. Vid den sista GPS-positionen

(registrerad 19 november) befann sig tranorna i Syd-europa. Kartorna kommer att uppdateras i takt med att Viltskadecenter registrerar nya GPS-positioner. Sändarna förväntas fungera i tre till fyra år.

Förklaring till kartorna

Frida (röd markering)

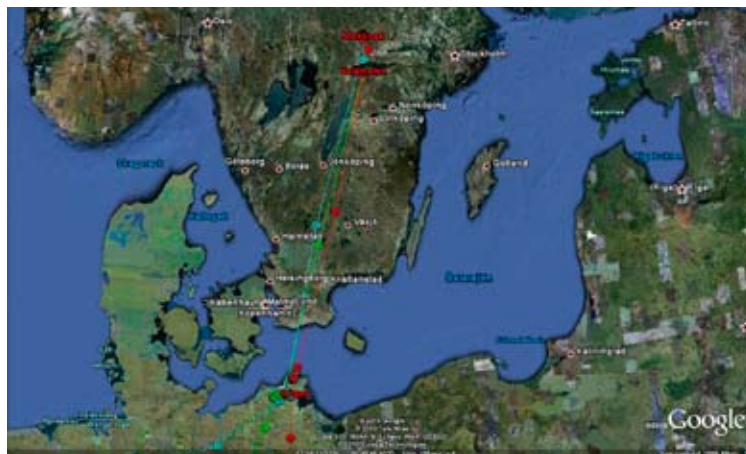
- 26/7 2010: Flyttade från Morskogasjön, Örebro län
- 11/10 2010: Flyttade från Kvismaren, Örebro län

Alf (grön markering)

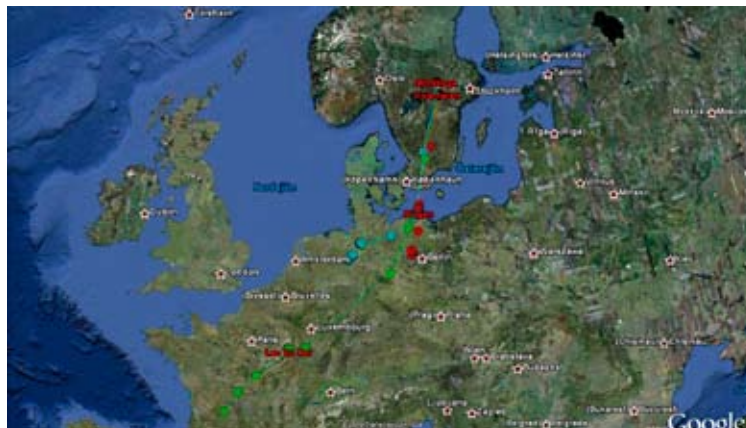
- 22/7 2010: Flyttade från Morskogasjön, Örebro län
- 11/10 2010: Flyttade från Kvismaren, Örebro län

Katta (turkos markering)

- 26/7 2010: Flyttade från Morskogasjön, Örebro län
- 28/9 2010: Flyttade från Kvismaren, Örebro län

Anne under märkningen av tranan "Katta".

Viltskadecenter
Grimsö
Forkningsstation
730 91 Riddarhyttan

www.viltskadecenter.se

0581-920 70

Rävbulvaner för att skrämma gäss – fungerar det?

Under september genomförde vi ett pilotförsök för att undersöka om rävbulvaner kunde ha någon skrämseleffekt på gäss.

Två rävbulvaner sattes ut på ett nytröskat kornfält vid Hammarmaden i Kvismaren. Utifrån dessa lades provytor ut på transekter i tre riktningar med 25 meter mellan respektive provyta. Provytorna rensades på redan befintlig gässpillning, vilka sedan inventerades på spillning efter två dagar.

Vi registrerade även spillning i de provytor som låg i direkt anknytning till rävbulvanerna. Utöver spillnings-

inventeringen observerades flockar med sädgäss vid olika tillfällen ca 75 meter från bulvanerna.

Resultaten visar att rävbulvaner inte verkar vara någon effektiv metod att

skrämma gäss med, åtminstone inte på stora tröskade sädesfält. Möjligen kan de ha en viss skrämseleffekt om de ställs ut i otröskade sädesfält med liggsäd och hindra gäss från att landa i denna.

Björnpredationsstudien

I förra nyhetsbrevet redogjorde vi för sommarens fältaktiviteter i studien om björnpredation på ren. Sedan dess har ytterligare en björn försetts med sändare i Udtja och en första björn har märkts i Gällivare skogssameby.

I december har vi diskuterat med Gällivare skogssameby och det Skandinaviska björnforskningsprojektet hur vi ska kunna genomföra dräktighetstest, märkning av vajor och uppföljning av sändarbjörnarnas predation på renar under kommande vår och sommar.

Certifiering av besiktningshundar

I september hade vi årets sista träff för besiktningshundsekipagen. Förutom träning fanns även möjlighet för ekipagen att certifiera sig. Två ekipage genomförde certifie-

ring steg 1: Urban Mossberg (länsstyrelsen i Värmland) med hunden Jello och Viltskadecenters Jens Karlsson med hunden Tyra. Läs mer om besiktningshundar och kraven för certifiering på vår webbplats.

Alf Kjellström med hund på spårträning.

Möten

Under hösten har vi deltagit vid ett 20-tal informationsmöten, studiebesök, seminarium, konferenser och liknande, bland annat med Fåravelsförbundet, Jägareförbundet, Ekoturismföreningen, Skandulv, Naturvårdsverket och länsstyrelserna i Västmanlands, Värmlands, Gävleborgs län.

På årets "Stormöte" (det årliga inventeringsmötet för länen inom renskötselområdet) i Storuman medverkade både Åke Aronson och Jens Karlsson från Viltskadecenter. En nyhet i år var de "kalibreringsövningar" som länsstyrelsen i Västerbotten tagit initiativ till. Syftet med övningarna var att öka förståelsen för och arbetet med kvalitetssäkring av inventeringsarbetet.

7-8 december höll Viltskadecenters styrelse årets sista möte. Börje Waldebring från LRF, som suttit med sedan starten 1999, avtackades. Han efterträds av Anders Wetterin.

Vildsvin

19 oktober medverkade Johan Månsson och Inga Ångsteg på Jordbruksverkets vildsvinsseminarium i Nyköping. Syftet med mötet var främst att redovisa resultat från det arbete som Jordbruksverket utfört i Södermanlands län i samråd med Viltskadecenter. Arbetet har bestått av djupintervjuer med olika slags jordbruksföretag i syfte att erhålla ett mått på kostnaderna för vildsvinsskador inom länet.

Viltskadecenter redovisade även arbetet med de skadebesiktningar som genomförts under 2010. Drygt 40 skador är besiktade och värderade. Samtliga resultat kommer att sammanställas i en rapport som ges ut under vårvinter 2011.

19-20 november deltog Inga och Johan på ett seminarium på Öster-Malma med de myndigheter och organisationer som varit involverade i arbetet med den nationella förvaltningsplanen för vildsvin. Här diskuterades förvaltningsfrågor kring såväl vildsvin som varg och älg.

Utbildningar

- 20-21 oktober utbildade vi nio nya besiktningsmän för besiktning av tamdjur och hundar. Två rovdjurshandläggare från länsstyrelserna deltog också. 22 oktober utbildades de som inte hade behörighet sedan tidigare i Rovdjursforums viltskadedel.
- 25 oktober besökte en grupp studenter från Klarälvdalens Folkhögskola Viltskadecenter och Grimsö för en heldag med information om viltforskning och Viltskadecenters verksamhet.
- 29-30 november gav vi en grundutbildning i inventering och kvalitetssäkring av stora rovdjur för 17 personer. 1 december gick samma deltagare en kurs i Rovdjursforums inventeringsdel.
- På beställning av länsstyrelserna i Örebro och Västmanlands län samt samtliga länsstyrelser i södra förvaltningsområdet (Södermanlands, Östergötlands, Jönköpings, Kronobergs, Kalmar, Blekinge, Skåne och Hallands län) har vi givit fyra utbildningar i november och december för länets Viltförvaltningsdelegationer. Utbildningarna har varit skraddarsydda och bestått av många föredrag från bland annat personal och forskare på Viltskadecenter och Grimsö Forskningsstation.
- 16 december gav vi en utbildning för tamdjursägare inom områden med stora rovdjur i Västmanlands län. Hushållningssällskapet hade beställt utbildningen.

Viltskadecenter

Grimsö
Forskningsstation

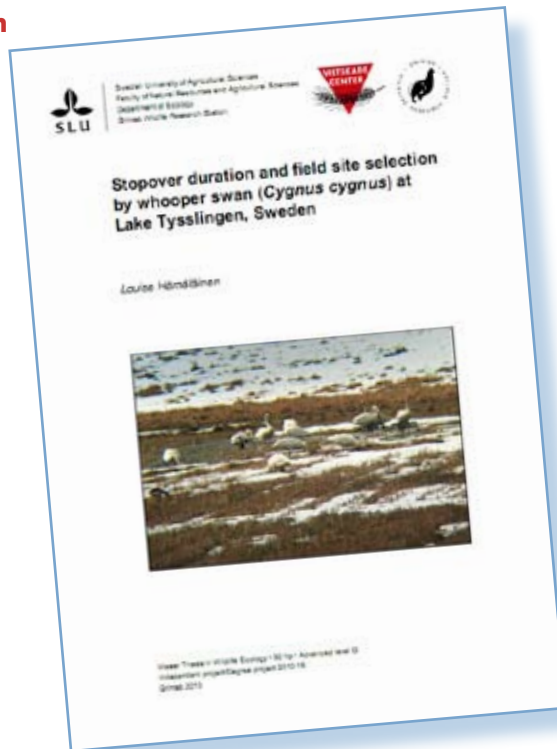
730 91 Riddarhyttan

www.viltskadecenter.se

0581-920 70

Examensarbeten

Färdiga examensarbeten

De examensarbeten vi berättat om i tidigare nyhetsbrev under året är nu färdiga och tryckta. Rapporterna finns att läsa på Viltskadecenters webbplats.

Louise Hämäläinen har studerat sångsvanars rastningsmönster och rörelser vid sjön Tysslingen i Örebro län. Hennes resultat visar att medeltemperaturen för de två sista veckorna i februari kan förklara starten på rastperioden, så att exempelvis år med låg medeltemperatur ger en sen start för rastperioden. Dessutom hänger rastperiodens längd samman med startdagen, så att år med sen start ger en kortare rastperiod medan år med varm medeltemperatur ger en tidig start och längre rastperiod. Variationen mellan år gör rastperiodens längd och därmed risken för skada svår att förutspå.

Huvuddelen (94 %) av sångsvanarna i studieområdet befann sig på matningsplatsen och i den angränsande sjön. Matningen är således en effektiv förvaltningsåtgärd som samlar svanarna och därigenom minskar deras vistelse på jordbruksmarker omkring sjön. Avstånden till övernattningsplats, matplats och skogskant påverkade inte svanflockarnas fördelning i studieområdet, vilket innebär att alla fält har samma sannolikhet att drabbas av skador, oberoende placering i landskapet.

Martin Wallgård har studerat grågässens val av åkrar vid Hornborgasjön och Kvismaren. Hans resultat visar att gäss föredrar såväl åkrar nära övernattningsplatser som stora fält belägna långt ifrån mänsklig bebyggelse. De olika grödoklasserna prefererades i följande ordning:

- 1) bete och slåtter (ej åker)
- 2) träda
- 3) slåtter-och betesvall på åker
- 4) spannmål och
- 5) övrigt

Resultaten har betydelse för det skadeförebyggande arbetet, bland annat genom att öka kunskaperna om var risken för betesskador är störst och var man borde odla prefererade grödor.